

Αἱ τελευταῖαι λέξεις

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Τὰ περὶ τῶν τελευταίων λόγων τῶν διαφόρων ἐπισήμων ἀνδρῶν ἀναφερόμενα δὲν εἶνε ἴσως ὅλως ἀμοιρα τοῦ μυθώδους. Εἰς πολλοὺς βέβαια ἀπεδόθησαν ἐκφράσεις, αἵτινες συνεφώνουν ὡς μάλιστα πρὸς τὸν χαρακτῆρά των, τὸν βίον, τὴν μεγαλοφυΐαν ἢ τὸ εἶδος τῶν ἀσχολιῶν των.

Ὁ Μονταίνιος μάλιστα ἰσχυρίζεται ὅτι καὶ ὁ τρώπος, καθ' ὃν ἀποθνήσκει ἕκαστος ἄνθρωπος, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ.

Εἰς τὸν Βολταῖρον λ. χ. ἀπεδόθησαν διάφοροι ῥήσεις, ὧν ὡς ἄλλον πρὸς τὴν ἀλήθειαν προσεγγίζουσα θεωρεῖται ἡ ἐξῆς· Ἐρωτήσαντος αὐτὸν τοῦ ἀββᾶ Gaultier ἐάν ἐπίστευεν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν—«Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἀπήντησεν ὁ Βολταῖρος, ἄφες με νὰ ἀποθάνω ἐν εἰρήνῃ». Ὁ Lessing, εἰς ὃν διηγῆθησαν τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, αἰσθανόμενος καὶ αὐτὸς ἐγγίζουσαν τὴν τελευταίαν στιγμήν του, ἐζήτησε νὰ καλέσῃ παρ' αὐτῷ συμβολαιογράφου· «Θέλω, εἶπε, νὰ διακηρύξω, ὅτι ἀποθνήσκω μὴ ἀνήκων εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐπικρατουσῶν θρησκειῶν». Ὁ Ρουσσὸ ἀποθνήσκων ἀνέκραξε·—«Θεὸ τοῦ κόσμου, ἀποθνήσκω! Ταλαίπωρή μου γυναῖκα, ἃς ἐναγκαλισθῶμεν τελευταῖον!» Γρηγόριος Ζ', ὁ ἀδυσώπητος Πάπας, ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ καθ' ἣν στιγμήν ἐπρόκειτο νὰ ἐκπνεύσῃ, ἠγγέρθη τῆς κλίνης του καὶ ἀπήγγειλε τοὺς ἐπομένους λόγους· Ἠγάπησα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀπεστράφη τὴν ἀδικίαν· διὰ τοῦτο ἀποθνήσκω ἐν ἐξορίᾳ». Κρόμβελ, ὁ φοβερός δικτάτωρ, ὁ εἰς οὐδὲν ποτε αἰσθημα ἀνοίξας τὴν καρδίαν του, ἠρώτησε τὸν ἱερέα, ὅστις παρίσταντο κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς του·—«Ἐπάρχει ἐλπίς νὰ εὕρῃ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ ἐκεῖνος, ὅστις καὶ ἄλλοτε ἤξιούτο ταύτης;» Ἐπὶ δὲ τῇ βεβαιώσει τοῦ ἱερέως ὅτι τοῦ Θεοῦ ἡ ἀγαθότης εἶνε ἀνεξάντλητος ὁ Κρόμβελ εἶπεν ἠρέμῳ τῇ φωνῇ· «Ἐσώθην!» Ὁ Ἰγνάτιος Λουόλας, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ περιβοήτου τάγματος τῶν Ἰησοῦϊτῶν ἀπέθανε λέγων· «Ἐπὶ πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς... ἐπέτυχα».

Ὁ Ραβελλαί, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἀπέστειλε τινὰ πρὸς τὸν καρδινάλιον du Bellay· «Εἶπε εἰς τὴν πανιερότητά του, εἶπεν, ὅτι ὑπάγω εἰς ἀναζήτησιν τοῦ μεγάλου Ἰσως! Καταπετάσατε τὴν αὐλαίαν, ἢ παράστασις ἐτελείωσε!» Lasource ὁ γιρονδῖνος εἶπε πρὸς τὸν δικαστὴν, ὅστις ἀνέγνω αὐτῷ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του· «Ἀποθνήσκω ἐν στιγμή καθ' ἣν ὁ λαὸς ἔχει ἀπολέσει τὰς φρένας, σὺ δὲ θὰ ἀποθάνῃς ἐν ἡ ἡμέρᾳ ἐπανεύρησ αὐτάς».

Ὁ Οὐάσιγκτων ἀπέθανε λέγων· «Πάντα ἔχουσι καλῶς!» Ὁ Σχίλλερ· «Ὅλον ἐν καλλίτερα, ὅλον ἐν ἡσυχώτερος». Ὁ Βετόβεν, ὅστις καθ' ὅλην τὴν ἀγωνίαν ὠμίλει περὶ τῆς μουσικῆς τοῦ Φάουστ, ὃν ἤθελε νὰ μελοποιήσῃ, ἐξέπνευσε λέ-

γων· «Πολὺ ἀργά! Πολὺ ἀργά!» Ὁ Νέλσων πῖπτων ἐφώνησε· «Ἦξε-τέλεσα τὸ καθῆκόν μου, εὐχαριστῶ τὸν Θεόν». Ὁ Γκαῖτε ἀνέκραξε· «Φῶς, φῶς!» Ὁ Βάλτερ Σκῶτ· «Αἰσθάνομαι ὅτι ἐπιστρέφω εἰς ἐμαυτόν». Ὁ Λόρδος Βύρων· «Τώρα ὑπάγω νὰ κοιμηθῶ».

Οὐχ ἦττον ἐκφραστικαὶ εἶνε καὶ αἱ τελευταῖαι λέξεις διασήμων τινῶν γυναικῶν. Ἡ Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας ἐκπνεύουσα ἔλεγε· «Τὸ βασιλείον μου διὰ τινὰς στιγμὰς ὑπάρξεως ἔτι». Ἡ Ninnon de Lenglos· «Θνήσκοντες εἶνε ὅσοι μένουσι!» Ἡ ἀτυχῆς Μαρία Ἀντουανέττα, πατήσασα ἀκουσίως τὸν πόδα τοῦ δημίου, «Συγγνώμην, κύριε, εἶπε· δὲν τὸ ἔκαμα ἐπίτηδες». Ἡ κυρία Ρολάνδου, ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος εὐρισκομένη, ἐζήτησε νὰ τῇ δώσωσι κάλαμον καὶ χάρτην ὅπως ἐκθέσῃ τοὺς τελευταίους αὐτῆς διαλογισμοὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπὸ τῆς φυλακῆς εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως μεταφορᾶς τῆς· ἀλλ' ἤρνήθησαν νὰ παράσχωσιν αὐτῇ τὰ ζητηθέντα. N.

Τὸ λείψανον

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

ἐν Κερκύρᾳ.

Τὸ σπουδαιότατον τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀρχαίων κειμηλίων εἶνε ὁμολογουμένως τὸ λείψανον τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος. Κατὰ τὸν 4 αἰῶνα ὁ ἅγιος οὗτος ἦτο ἐπίσκοπος Κύπρου. Τὸ λείψανόν του ἐκομίσθη ἄρτιον καὶ ἀπήμαντο εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸ τοῦ 1453. Ἀμα τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προσβύτερός τις, ὀνόματι Γεώργιος Καλοχαιρίτης, λαβὼν τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ του τηρούμενα λείψανα τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ τῆς αὐτοκρατορίας Θεοδώρας, ἐκόμισεν αὐτὰ μέχρι τῆς Ἡπείρου ἐντὸς σάκκων ἀχύρου μεστῶν. Ἐν τῇ κώμῃ Παραμυθία παρῆμεινεν ἄχρι τοῦ 1456, εἶτα δὲ ἐκόμισε τὰ κειμήλιά του εἰς Κέρκυραν, ἧς οἱ κάτοικοι τὰ ἐδέξαντο μετ' εὐλαθείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Καλοχαιρίτου, μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς, διενείμαντο τὰ λείψανα· ὁ μὲν λαβὼν τὸ τῆς Ἁγ. Θεοδώρας, ἐδωρήσατο αὐτὸ τῇ πόλει· ἐνθάδε ἐτηρήθη ἐν διαφόροις νκοῖς, τῷ δὲ 1841 μετηνέχθη εἰς τὴν μητρόπολιν· οἱ δύο δὲ ἕτεροι, οἱ τὸ τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος λαβόντες, κατέλιπον αὐτὸ κληρονομίαν. Μία κληρονομία, νυμφευθεῖσα τῷ 1521 κύριον τινα Βούλγαρον, τὸ ἔλαβε προῖκα. Ἐκτοτε ἔμεινε κτῆμα τῆς οἰκογενείας Βούλγαρον, ἧς τῷ μὲν 1698 ἔλαβε τὸν τίτλον κόμητος ἐν μόνον μέλος, τῷ δὲ 1772 ἄπαντα. Λέγεται πρὸς τοῦτοίς, ὅτι τὸν δεξιὸν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος βραχίονα ἐδωρήσατο ὁ μὲν Πάπας Κλήμης Η' τῷ καρδινάλι Βαρωνίῳ, οὗτος δὲ τῇ νεᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν μοναχῶν τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἁγίου Φιλίππου τοῦ Νέρη. Ἄλλον ὅμως μῦθον διηγοῦνται οἱ Κερκυραῖοι. Μέγας τις καὶ ἰσχυρὸς ἠτήσατό ποτε τὴν ἐτέραν τῶν χειρῶν τοῦ ἁγίου λειψάνου. Ἡ οἰκογένεια Βούλγαρον οὔτε τὴν

αίτησιν ἤθελε νὰ ἀρνηθῆ ἀπολύτως, οὔτε τὸ λείψανον νὰ κολοβώσῃ. Ἐβρῆνη λοιπὸν πρόθυμος νὰ ποιήσῃ τὴν δωρεάν, προσέθηκε δὲ, ὅτι, φοβουμένη τὸν ἅγιον, δὲν ἐτόλμα νὰ ἀποκόψῃ αὐτὴ τὴν χεῖρα, ἀλλ' ἐπέτρεπε τοῦτο εἰς τὸν αἰτήσαντα. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐφοβήθη, τὸ δὲ λείψανον ἔμεινεν ἄρτιον. Κατὰ τὴν ἐγγωρίαν παράδοσιν ὁ ἅγιος ἐποίησε πολλὰ θαύματα. Δις ἔσωσε τὴν νῆσον ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ τῷ 1630 καὶ τῷ 1637. Τῷ 1716, ὅτε ἐπολιόρκουν τὸ φρούριον οἱ Τούρκοι, ἐφάνη αὐτοῖς ὁ ἅγιος, φορῶν μοναχοῦ στολὴν καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ δάδα' οἱ Τούρκοι, πτοηθέντες καὶ ἔντρομοι γενόμενοι, ἤραν τὴν πολιορκίαν. Ἐκτοτε ἐτιμήθη ὡς ἅγιος πολιοῦχος· αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς περιφέρεται ἐν λιτανείᾳ τὸ λείψανον, εἶνε αἱ μέγισται τῶν ἑορτῶν· πάντοθεν δὲ στέλλονται δῶρα καὶ ἀναθήματα. Τῷ 1662 ἐξεδόθη διαταγὴ, καθ' ἣν ἐπὶ τῆς συναγωγῆς τῶν ἐλαιῶν ἔμελλε νὰ παρατεθῆ εἰς ἕκαστον πιεστήριον σκευὸς, εἰς ὃ νὰ ἐγγέωσιν οἱ εὐσεβεῖς ὅσον προηροῦντο ἔλαιον ὑπὲρ τοῦ ἁγίου· ὁ κτήτωρ δὲ τοῦ πιεστηρίου ἐφύλασσε τὸ σκευὸς μετὰ τοῦ ἐλαίου καὶ ἐν τῷ καθήκοντι χρόνῳ προσεκόμιζεν αὐτὸ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐτέρα διαταγὴ ἀπὸ τοῦ 1672 χορηγεῖ εἰς τὸν ἅγιον δικαίωμα νὰ ἐξαιτῆται κατ' ἔτος δύο δεσμίους, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ προσφέρουσιν οὗτοι 100 λίτρας κηροῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Τῷ 1749 ὁ τῆς Βλαχίας Ὁσποδᾶρος Γκίκας ἐδωρήσατο δι' ἰδίου χρυσοβούλλου τῷ ἁγίῳ ἔτησίαν πρόσδοτον ἑκατὸν γροσίων· τῷ δὲ 1800 ὁ τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτωρ Παῦλος, ἀναλαβὼν τὴν προστασίαν τοῦ ναοῦ, κατέλιπεν ἔτησίαν προσφορὰν 125 ρουβλίων. Ὅσῳ πολυαριθμότερα τὰ δῶρα, τοσοῦτω σπουδαιοτέρα καὶ ἡ περιουσία τοῦ οἴκου Βούλγαρη. Οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τούτου κληρικοὶ ἔχουσι δύναμιν μεγάλην καὶ ἀπολαύουσι τῶν πλείστων προσόδων, οἱ δὲ πενέστεροι συγγενεῖς ἔχουσι ἀξίωσιν ἐπὶ χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις. Ἀμφοτέρων αἱ ἀξιώσεις διημφισθητήθησαν πολλὰκις, ἀλλ' ἡ οἰκογένεια τὰς ὑπερήσπισεν ἐπιτυχῶς ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς κυβερνήσεως. Τῷ 1857 ἐξέδωκεν «ἀληθῆ διήγησιν περὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ θαυματουργοῦ λειψάνου τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος». Ὑπάρχουσι βεβαίως ἐν Κερκύρᾳ σκεπτικοὶ, οὐδαμῶς δεχόμενοι, ὅτι πρὸ τοῦ 1453 ἐτιμᾶτο ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ λείψανον τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος, ὑπολαμβάνοντες δὲ ἀπόκρυφα τὰ ἐν τῇ «ἀληθεῖ διηγήσει ἐγγραφα. Οἱ νησιῶται ὅμως καθόλου τιμῶσι παραπολὺ τὸν ἅγιόν των, σκληρὸς δὲ καὶ ἄδικος θὰ ἦτο ὁ σκανδαλίζων τὴν πίστιν αὐτῶν.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν τῷ δικαστηρίῳ κατ' Αὐγούστον τοῦ 1881.

Ὁ πρόεδρος πρὸς κυρίαν, ἥτις παρουσιάζεται ὡς μάρτυς·

— Τί ἡλικίαν ἔχετε ;

— Σαραντα ἑτῶν.

Ὁ πρόεδρος με ἐλαφρὸν μειδιάμα·

— Πιστεύω ὅτι θὰ σᾶς ἦτο δύσκολον νὰ τὸ ἀποδείξητε.

— Καὶ εἰς ἐσᾶς νὰ ἀποδείξητε τὸ ἐναντίον— διότι τὸ ἐγγραφον τῆς γεννήσεώς μου ἐκείη . . . εἰς τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1830 !

*
**

Καὶ πάλιν ἡ ἡλικία.

Δύο παλαιαὶ φίλαι συνδιαλέγονται.

— Καὶ πόσων χρονῶν εἶσαι, ἀγαπητή μου Ζωή ;

— Πρὸς τί ἡ ἐρώτησις, φιλιτάτη, ἀφοῦ πάντοτε θὰ μοῦ δώσῃς περισσότερα ἀφ' ὅσα καὶ ἂν σοῦ πῶ !

*
**

Ὁ,τι δύναται τις νὰ ἴδῃ μόνον ἐν Ἀμερικῇ.

Εἰς Ὑάγκος παρουσιάζεται εἰς τὸν ὑπάλληλον τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ζητεῖ 9 εἰσιτήρια ὁλόκληρα καὶ 33 διὰ παιδιὰ ἡλικίας κάτω τῶν 7 ἐτῶν.

— Ἄ ! εἶνε οἰκότροφοι σχολεῖοι ; λέγει ὁ ὑπάλληλος, τότε ἔχετε δικαίωμα νὰ ζητήσετε ἐκπεσμὸν ἀπὸ τὰς τιμὰς.

— Οἰκότροφοι σχολεῖοι ; Ὁχι, κύριέ μου. Εἶνε ἡ οἰκογένειά μου, αἱ γυναϊκῆς μου καὶ τὰ παιδιὰ μου.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἦτο μορμόνος.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Συνειθίζομεν νὰ κρίνωμεν τοὺς ἄλλους ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ἐνῶ συγκαταβαίνομεν νὰ τοῖς συγχωρῶμεν τὰ ἐλαττώματα ὅσα καὶ ἡμεῖς ἔχομεν, κατακρίνομεν αὐτοὺς αὐστηρῶς, ὅτι δὲν ἔχουσι τὰ προτερήματα ὅσα ἡμεῖς ἔχομεν.

* Ἐν τῇ φύσει τοῦ πνεύματος ἡμῶν ὑπάρχει νὰ βλέπῃ τὰ ἀποτελέσματα πρὶν ἢ ἐρευνῆσῃ τὰς αἰτίας.

* Καλλαισθησία εἶνε τὸ γνωρίζειν οὐ μόνον ὅσα πρέπει νὰ εἴπῃ τις ἀλλὰ, καὶ ὅσα νὰ σιωπᾷ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Κρήτῃ ἀπεβίωσεν ἄρτι ἑκατοντούτης εἰς τῶν διασημοτάτων τῆς νήσου ἀνδρῶν, φιλόπατρις ἀκραϊφνῆς καὶ ἀρχαϊκὸς τὸ ἦθος, ὁ Ἀναγνώστης Μανουσogiαννάκης. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ Παλιγγενεσία δημοσιεύει τὰς ἐπομένους βιογραφικὰς σημειώσεις·

«Γόνος ἰσχυρᾶς σφακιωτικῆς οἰκογενείας, ἀεῖποτε πρωταγωνιστησάσης ἐν τοῖς ἀγῶσι τῆς Κρήτης, ὁ Ἀναγνώστης Μανουσogiαννάκης, καὶ ὡς τοιοῦτος πρωτῆμος μνηθεὶς εἰς τὰ τῆς Ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν, μετέσχεν ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἐν Ἀσκύφῳ τῶν Σφακιῶν κατὰ Ἰούνιον τῷ 1821 γενομένης Συνελεύσεως τῶν προκρίτων Κρητῶν, ἐν ἣ ἀπεφασίσθη ἡ τῆς Κρήτης συμμετοχὴ ἐν τῷ